

ยุทธศาสตร์การบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

แผนกสามัญศึกษา

ADMINISTRATIVE STRATEGY FOR AN EXCELLENCY
OF PHRAPARIYATTIDHAMMA PUBLIC SCHOOLS

พระทอง จิตปณฺโณ (บุตรดี)*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (3) เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์ในการบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลหลักเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และนักวิชาการด้านการศึกษารองเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 25 รูป/คน (2) กลุ่มผู้ร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 9 รูป/คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณา ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า (1) การบริหารงานวิชาการและการจัดการศึกษานั้นภาคทฤษฎีด้านองค์ความรู้มากเกินไป ขาดการเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติ ผู้เรียนยังไม่ได้รับการสนับสนุนให้เกิดปัญญาพุทธธรรมเท่าที่ควร นอกจากนี้โรงเรียนยังไม่มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดการศึกษาเป็นการเฉพาะ ทำให้ครูไม่มีความมั่นคง จึงไม่ทุ่มเทในการสอน ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เกิดปัญหาต่อการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (2) การบริหารงานบุคคลพบปัญหาคือผู้บริหารไม่ได้มาจากกระบวนการคัดเลือก คัดสรร แต่เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้จัดการโรงเรียนเป็นผู้เลือกเอง อำนาจในการสั่งการบริหารส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับผู้จัดการหรือผู้อำนวยการโรงเรียนเท่านั้น ผู้บริหารมีความรู้และทักษะไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการให้ทันการเปลี่ยนแปลงและมีภาระงานมากทำให้ไม่มีเวลาในการบริหารจัดการที่เพียงพอ ปัญหาด้านครูคือ ครูไม่ได้มาจากกระบวนการคัดเลือกหรือคัดสรร เนื่องจากไม่มีการวางแผนอัตรากำลัง ครูขาดความมั่นคงและความก้าวหน้าด้านวิชาชีพ ไม่มีขวัญกำลังใจ ไม่ได้บรรยายได้และสวัสดิการที่เหมาะสม ไม่ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้ครูลาออกไปปฏิบัติงานอื่นที่

* หลัสูตรพุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มั่นคงกว่าและสถานภาพครูยังเป็นเพียงลูกจ้างของวัดหรือโรงเรียน (3) การบริหารงานงบประมาณ พบปัญหาคือ งบประมาณไม่เพียงพอต่อการภาระงานและรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เพราะรัฐอุดหนุนให้ในลักษณะเงินอุดหนุนรายหัวตามจำนวนนักเรียน ตลอดจนขาดระบบการบริหารจัดการการเงิน การบัญชีที่ได้มาตรฐาน เป็นธรรมาภิบาล และไม่มีแผนงานที่ชัดเจนในการบริหารจัดการระบบการเงินของโรงเรียน และ (4) การบริหารงานทั่วไป พบปัญหาคือ สื่อ อุปกรณ์ทางเทคโนโลยี อาคารสถานที่ไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาและไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้โรงเรียนยังขาดบุคลากรประจำที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านเทคโนโลยีโดยตรง โรงเรียนยังขาดความพร้อมในการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการบริหารจัดการศึกษา และการให้บริการประชาสัมพันธ์ โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียนขาดการสร้างระบบเครือข่ายการวางแผนงานบริหารจัดการศึกษาร่วมกัน ขาดการวางนโยบายและแผนพัฒนาโรงเรียน ทั้งระดับโรงเรียนและระดับกลุ่มที่มีความชัดเจน

2) หลักพุทธธรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยนำหลักอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เข้ามาช่วยแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป ดังนี้ ขั้นที่ 1 ทุกข์ คือการกำหนดปัญหาและจัดประเด็นปัญหา โดยศึกษาปัญหาคำหนดขอบเขตที่จะแก้ ขั้นที่ 2 สมุทัย คือสาเหตุของปัญหา ร่วมคิดวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา/โดยการสำรวจความต้องการจำเป็นของโรงเรียน ปัญหาที่มีความจำเป็นเร่งด่วนควรได้รับการแก้ไขตามลำดับ ขั้นที่ 3 นิโรธ การกำหนดจุดหมายหรือสภาวะพ้นปัญหา การร่วมคิด วิเคราะห์ ความเป็นไปได้ของการแก้ปัญหาและการจัดลำดับจุดหมายของสภาวะพ้นปัญหา ขั้นที่ 4 มรรค ขั้นตอนมือแก้ปัญหา คือ การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาตามแนวทางที่ถูกต้องเป็นการกำหนดวิธีการในรายละเอียดและปฏิบัติเพื่อกำจัดปัญหา พร้อมทั้งสรุปวิธีแก้ปัญหาและสรุปผล

3) ยุทธศาสตร์ในการบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) การสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพ ได้แก่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เพียบพร้อมเป็นศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรมมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นผู้ที่ก้าวทันโลกอย่างรู้เท่าทันด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีคุณธรรม จริยธรรม และมีระเบียบวินัยในตนเองสูง เป็นผู้ริเริ่ม สร้างสรรค์ และร่วมกันสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสู่สังคมพุทธธรรมอย่างยั่งยืน (2) การพัฒนาระบบการบริหารโรงเรียนให้เข้มแข็ง และมีมาตรฐานเป็นโรงเรียนคุณภาพที่ยั่งยืน ได้แก่การบริหารจัดการโรงเรียนที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งมีระบบการจัดการศึกษาเป็นที่ยอมรับและเชื่อมั่นในคุณภาพมาตรฐานจากทุกภาคส่วนทั้งในและต่างประเทศ โดยผลิตผู้เรียนที่เป็นเด็กหรือเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม (3) การเสริมสร้างศักยภาพให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้แก่การพัฒนาโรงเรียนให้มีความพร้อมเป็นต้นแบบของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา นานาชาติ โดยมุ่งเน้น

การพัฒนาหลักสูตร ระบบการจัดการศึกษา และการสานสัมพันธ์ที่ดีกับนานาชาติอารยประเทศที่เหมาะสมและเป็นไปได้ และ (4) การทำนุบำรุง เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงาม ได้แก่การร่วมรับผิดชอบต่อการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมเข้มแข็งอุดมปัญญาพุทธธรรมที่มีการศึกษาปฏิบัติธรรมเป็นวิถีชีวิตและมีอัตลักษณ์การปฏิบัติตนตามแนวศีล 5

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์, การบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศ, โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research were (1) to analyze the administration of Phrapariyattidhamma Public Schools, (2) to analyze the Buddhist moral code, concept, and theory related the administration of Phrapariyattidhamma Public Schools, and (3) to present the administrative strategy for an excellence of Phrapariyattidhamma Public Schools.

The research methodology was the qualitative research. The research samples were divides to 2 groups: (1) 25 key informants consisted of directors, deputy directors, academic experts of Phrapariyattidhamma Public Schools, and (2) 10 experts and stakeholders that participating in focus-group discussion. The research data were collected by in-depth interview and focus-group discussion. The qualitative data were analyzed by 6C Technique. The research results were:

1) The administration of Phrapariyattidhamma Public Schools found that (1) the academic administration and instruction emphasized theory and knowledge, but did not relate to implementation. Students had not been supported to reach the Buddhist moral code. Moreover, there was no the act about the instruction of Phrapariyattidhamma Public Schools, so teachers' career path was not stable, then teachers did not attend the instruction, and lastly this influenced to learning of students. There were several problems of administration and educational standard development continuously, (2) the problems of the personnel administration related the leaders such as directors and deputy directors were not chosen from the selection system, but archimandrites chose them directly. The authority of administration depended on the directors or archimandrite. Occasionally, the leaders had not enough knowledge or skill for solving problems and they had no enough time for school management because of their several works. The problem about the human resource of teachers was like the leader's problem. Teachers were not also chosen from the selection system because

there was no human resource plan. Teachers had no stability in career path, encouragement, proper earnings and welfare, and self-development about instruction. Teachers always resigned and moved to better works because they just were the temporary employee, (3) the budget was not enough for works and instruction patterns because the budget varied with the number of students. The accountancy system was not standard, not clear, and not based on the good governance concept, (4) the general problems such as technological media, and classrooms were not enough for instruction. There were no enough people who were skillful in technology in schools, so schools were not ready to organize the information technology system for school's management and public relations. The networking of schools was not efficient and schools did not plan to manage together. The school organization, policies, and development plans of schools and school network were not unity,

2) The Buddhist moral code that related the administration of Phrapariyattidhamma Public Schools was Ariyasacca 4 (the Four Noble Truths): Dukkha, Samudaya, Nirodha, and Magga for solving problems of academic, personnel, budget, and general administration. Step 1 Dukkha, the Noble Truth of Suffering, applied for studying and specifying problems. Step 2 Samudaya, the Noble Truth of the Origin of Suffering, applied for analysis and prioritizing problems by need assessment. Step 3 Nirodha, the Noble Truth of the Extinction of Suffering, applied for specifying the ultimate goals, analysis solutions, and prioritizing goals. Step 4 Magga, the Noble Truth of the path leading to the Extinction of Suffering, applied for practice for solving problems, conclude solutions and results,

3) The administrative strategy for an excellence of Phrapariyattidhamma Public Schools was divided to 4 aspects: (1) to build and develop learners toward the high-quality Buddhist priests. The learners should be the religion disciple, expert in Buddhism, learn for up to date the globalization, live with virtue, morality, and discipline, and create the sustainable Buddhist society, (2) to develop the administrative system toward the standard and sustainable high-quality schools, and to educate students to be a perfect in mental, social, intelligence both life and spiritual way, (3) to enhance the competency of schools toward the center of Phrapariyattidhamma Public Schools, to develop the Buddhist curriculum, and to make international relationship, and (4) to support and propagate Buddhism, to develop Thai society toward the Buddhist knowledge society, and to practice in the Five Precepts of Buddha.

Keywords: Strategy, Administration for and excellence, Phrapariyattidhamma public Schools

1. บทนำ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ เป็นการศึกษาในรูปแบบหนึ่งของคณะสงฆ์ซึ่งวัดที่มีความพร้อมได้ขอจัดตั้งโรงเรียนเปิดดำเนินการสอนในระดับมัธยมศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรที่ยังไม่จบการศึกษาชั้นพื้นฐาน เพื่อให้มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ควบคู่ไปกับวิชาสามัญตามหลักสูตรการศึกษาชั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยโรงเรียนจัดตั้งอยู่ในวัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา จัดการศึกษาเฉพาะสำหรับพระภิกษุสามเณรเท่านั้น โรงเรียนจะได้รับการจัดตั้งได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตหรือเห็นชอบจากมหาเถรสมาคม โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้ออกใบอนุญาตแก่เจ้าอาวาสวัดที่ขอจัดตั้งโรงเรียน ในส่วนของการบริหารจัดการนั้น ให้เจ้าอาวาสวัดหรือพระภิกษุที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นผู้จัดการ และผู้จัดการเป็นผู้คัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในประกาศคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา รูปหนึ่ง ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งจะดำเนินการคัดเลือกพระภิกษุและคฤหัสถ์เพื่อเสนอแต่งตั้งเป็นครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน กลุ่มการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558)

ปัจจุบันโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีสถานภาพเป็นสถานศึกษาชั้นพื้นฐานตามกฎหมายกระทรวง ว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาชั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ.2558 และจัดเป็นโรงเรียนในระบบเช่นเดียวกับรูปแบบโรงเรียนของรัฐและเอกชนทั่วไป ซึ่งคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมได้ออกประกาศมหาเถรสมาคม ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ.2553 กำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งทำหน้าที่กำกับควบคุมดูแลการบริหารจัดการ ดังนั้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จึงเป็นโรงเรียนของคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม ในการสนับสนุนงบประมาณของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

อย่างไรก็ตาม จากการติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในภาพรวม พบว่า ยังมีประเด็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาอีกหลายประการ นอกจากนี้ การที่มีความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ ทำให้หน่วยงานทุกภาคส่วนที่มีหน้าที่หรือเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระบบ ต้องสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ใหม่ได้อย่างมั่นคง (กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553)

จากการศึกษาสภาพปัญหาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ผ่านมา พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ประสบปัญหาคล้ายคลึงกัน 4 ด้าน คือ

1. ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในการบริหารจัดการ ซึ่งมีบริบทต่างจากโรงเรียนขนาดอื่นๆ การใช้ข้อมูลสารสนเทศ การนำผลการประเมิน/โครงการ มาใช้วางแผน ปรับปรุง พัฒนางาน ยังมีน้อย ประกอบกับประชากรที่เข้ามาบรรพชาไม่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงทำให้โรงเรียน มีอัตราครูต่อนักเรียนต่อห้องต่ำกว่ามาตรฐาน ค่าใช้จ่ายต่อนักเรียน 1 รูป สูงกว่าโรงเรียนขนาดอื่นๆ ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง

2. ปัญหาด้านการเรียนการสอน พบว่า ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะ ครูไม่ครบชั้น และนักเรียนมีจำนวนน้อยในแต่ละชั้น ครูสอนไม่เต็มเวลาและเต็มความสามารถ เพราะมีภารกิจอื่นที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนที่ครูจำเป็นต้องปฏิบัติ หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สื่อการเรียนการสอน และแหล่งการเรียนรู้มีจำนวนจำกัด ซึ่งมีสาเหตุจากโรงเรียนได้รับงบประมาณน้อย สื่อเทคโนโลยีและการสื่อสารมีใช้อย่างจำกัด หรือใช้ได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

3. ปัญหาด้านความพร้อมเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุน การจัดสรรงบประมาณให้กับโรงเรียนได้ใช้เกณฑ์การจัดสรรหลายๆ เกณฑ์ เพราะต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณ ทำให้โรงเรียนได้รับการจัดสรรบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้างเป็นจำนวนน้อย คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ไม่เพียงพอ โรงเรียนไม่สามารถระดมทรัพยากรจากองค์กรและชุมชนได้มากนัก

4. ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แม้ว่าจะมีตัวแทนของชุมชนและองค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ก็ไม่มีบทบาทมากนัก หรือมีน้อยมาก หรือไม่มีเลย ในบางพื้นที่ ชุมชน ไม่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนได้

สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญอยู่หลายๆ ประเด็น ไม่ว่าจะเป็นในด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษา ในปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้าง ความไม่ชัดเจนในอัตลักษณ์ของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริง ประสิทธิภาพของระบบดำเนินการด้านการบริหารจัดการและการจัดการศึกษา ที่ยังไม่มีทิศทางการพัฒนา และขาดความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียนและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นอกจากนั้นยังพบว่า การสร้างพันธมิตรยุทธศาสตร์การดำเนินงาน และการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างศาสนทายาทที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันยังไม่ได้มีการกำหนดให้มีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากนัก จะมีเพียงการดำเนินงานตามกรอบแนวปฏิบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นสำคัญ อีกทั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไม่มียุทธศาสตร์การพัฒนาที่เด่นชัดพอที่เป็นแนวทางของการจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่นั้นๆ เพื่อสร้างศาสนทายาท และดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษายุทธศาสตร์การบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อจะได้นำข้อมูลไปใช้ในการวางแผน ปรับปรุง พัฒนาการบริหารงานเพื่อเป็นกรอบยุทธศาสตร์ในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลกับการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2.2 เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมแนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2.3 เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์ในการบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

3. ขอบเขตการวิจัย

ยุทธศาสตร์การบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นงานวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ 2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงาน 3) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ 4) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล 5) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ 6) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป 7) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศ 8) บริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 9) หลักพุทธธรรมที่ประยุกต์ใช้ในการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งผู้ให้ข้อมูลหลักเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และนักวิชาการด้านการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 25 รูป/คน 2) กลุ่มผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 9 รูป/คน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เรื่อง “ยุทธศาสตร์การบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา” โดยการศึกษาดังกล่าวใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 25 รูป/คน และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) จำนวน 9 รูป/คน

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า

1) **การบริหารงานวิชาการและการจัดการศึกษา** เน้นภาคทฤษฎีด้านองค์ความรู้มากเกินไป ขาดการเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติ ผู้เรียนยังไม่ได้รับการสนับสนุนให้เกิดปัญญาพุทธธรรมเท่าที่ควร นอกจากนี้โรงเรียนยังไม่มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดการศึกษาเป็นการเฉพาะ ทำให้ครูไม่มีความมั่นคง จึงไม่ทุ่มเทในการสอน ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เกิดปัญหาต่อการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2) **การบริหารงานบุคคล** พบปัญหาคือ ผู้บริหารไม่ได้มาจากกระบวนการคัดเลือก คัดสรร แต่เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้จัดการโรงเรียนเป็นผู้เลือกเอง อำนาจในการสั่งการบริหารส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับผู้จัดการหรือผู้อำนวยการโรงเรียนเท่านั้น ผู้บริหารมีความรู้และทักษะไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการให้ทันการเปลี่ยนแปลงและมีภาระงานมากทำให้ไม่มีเวลาในการบริหารจัดการที่เพียงพอ ปัญหาด้านครูคือ ครูไม่ได้มาจากกระบวนการคัดเลือกหรือคัดสรร เนื่องจากไม่มีการวางแผนอัตรากำลัง ครูขาดความมั่นคงและความก้าวหน้าด้านวิชาชีพ ไม่มีขวัญกำลังใจ ไม่ได้รับรายได้และสวัสดิการที่เหมาะสม ไม่ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้ครูลาออกไปปฏิบัติงานอื่นที่มั่นคงกว่าและสถานภาพครูยังเป็นเพียงลูกจ้างของวัดหรือโรงเรียน

3) **การบริหารงานงบประมาณ** พบปัญหาคือ งบประมาณไม่เพียงพอกับภาระงานและรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เพราะรัฐอุดหนุนให้ในลักษณะเงินอุดหนุนรายหัวตามจำนวนนักเรียน ตลอดจนขาดระบบการบริหารจัดการการเงิน การบัญชีที่ได้มาตรฐาน เป็นธรรมาภิบาล และไม่มีแผนงานที่ชัดเจนในการบริหารจัดการระบบการเงินของโรงเรียน และ

4) **การบริหารงานทั่วไป** พบปัญหาคือ สื่อ อุปกรณ์ทางเทคโนโลยี อาคารสถานที่ไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาและไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้โรงเรียนยังขาดบุคลากรประจำที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านเทคโนโลยีโดยตรง โรงเรียนยังขาดความพร้อมในการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการบริหารจัดการศึกษา และการให้บริการประชาสัมพันธ์ โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียนขาดการสร้างระบบเครือข่ายการวางแผนงานบริหารจัดการศึกษา ร่วมกัน ขาดการวางแผนนโยบายและแผนพัฒนาโรงเรียน ทั้งระดับโรงเรียนและระดับกลุ่มที่มีความชัดเจน

5.2 หลักพุทธธรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

หลักพุทธธรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยนำหลักอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เข้ามาช่วยแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป ดังนี้

ขั้นที่ 1 ทุกข์ คือการกำหนดปัญหาและจัดประเด็นปัญหา โดยศึกษาปัญหาคำหนดขอบเขตที่จะแก้

ขั้นที่ 2 สมุทัย คือสาเหตุของปัญหา ร่วมคิดวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา/โดยการสำรวจความต้องการจำเป็นของโรงเรียน ปัญหาที่มีความจำเป็นเร่งด่วนควรได้รับการแก้ไขตามลำดับ

ขั้นที่ 3 นิโรธ การกำหนดจุดหมายหรือสภาวะพ้นปัญหา การร่วมคิด วิเคราะห์ ความเป็นไปได้ของการแก้ปัญหาและการจัดลำดับจุดหมายของสภาวะพ้นปัญหา

ขั้นที่ 4 มรรค ขั้นตอนการแก้ปัญหา คือ การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาตามแนวทางที่ถูกต้อง เป็นการกำหนดวิธีการในรายละเอียดและปฏิบัติเพื่อกำจัดปัญหา พร้อมทั้งสรุปวิธีแก้ปัญหาและสรุปผล

ดังนั้น ในปัจจุบันได้มีผู้นำความคิดแบบอริยสัจสี่และแบบวิทยาศาสตร์มาเทียบเคียงกัน ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) กล่าวว่า “ในสมัยปัจจุบันคำว่าวิธีการแห่งปัญญา บางทีใช้เรียกวิธีคิดแบบวิทยาศาสตร์ ที่มีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่าวิธีคิดแบบแก้ปัญหา ซึ่งในที่นี้ใช้เรียกวิธีคิดแบบอริยสัจ” การเปรียบเทียบวิธีคิดแบบวิทยาศาสตร์กับอริยสัจสี่สามารถสรุปได้ ดังนี้

วิธีการแบบวิทยาศาสตร์ มี 5 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดปัญหาให้ถูกต้อง (Location of Problem)
2. การตั้งสมมติฐาน (Setting up of Hypothesis)
3. การทดลองและเก็บข้อมูล (Experimentation and Gathering of Data)
4. การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)
5. การสรุปผล (Conclusion)

อย่างไรก็ตามเมื่อกล่าวถึงคุณค่าของหลักอริยสัจ 4 ว่า 1) เป็นวิธีการแห่งปัญญาแก้ไขปัญหตามระบบเหตุผล 2) เป็นการแก้ไขปัญหาด้วยตัวของมนุษย์เอง 3) เป็นความจริงของชีวิตของทุกคน 4) แสดงถึงสภาวะความเป็นอยู่และวิธีการที่จะพัฒนาให้ดีขึ้น และ 5) เป็นหลักที่ใช้ชีวิตเป็นศูนย์กลาง

5.3 ยุทธศาสตร์ในการบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ยุทธศาสตร์ในการบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1) การสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพ ได้แก่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เพียบพร้อมเป็นศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรมมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นผู้ที่ก้าวทันโลกอย่างรู้เท่าทันด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีคุณธรรม จริยธรรม และมีระเบียบวินัยในตนเองสูง เป็นผู้ริเริ่ม สร้างสรรค์ และร่วมกันสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสู่สังคมพุทธธรรมอย่างยั่งยืน

2) การพัฒนาระบบการบริหารโรงเรียนให้เข้มแข็ง และมีมาตรฐานเป็นโรงเรียนคุณภาพที่ยั่งยืน ได้แก่การบริหารจัดการโรงเรียนที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งมีระบบการจัดการศึกษาเป็นที่ยอมรับและเชื่อมั่นในคุณภาพมาตรฐานจากทุกภาคส่วนทั้งในและต่างประเทศ โดยผลิตผู้เรียนที่เป็นเด็กหรือเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม

3) การเสริมสร้างศักยภาพให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้แก่การพัฒนาโรงเรียนให้มีความพร้อมเป็นต้นแบบของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา นานาชาติ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตร ระบบการจัดการศึกษา และการสานสัมพันธ์ที่ดีกับนานาชาติอารยประเทศที่เหมาะสมและเป็นไปได้ และ

4) การทำนุบำรุง เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงาม ได้แก่การร่วมรับผิดชอบต่อการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมเข้มแข็งอุดมปัญญาพุทธธรรมที่มีการศึกษาปฏิบัติธรรมเป็นวิถีชีวิตและมีอัตลักษณ์การปฏิบัติตนตามแนวศีล 5

6. อภิปรายผลการวิจัย

สำหรับยุทธศาสตร์ในการบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มี 4 ยุทธศาสตร์นั้น ได้แก่ 1) การสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพ 2) การพัฒนาระบบการบริหารโรงเรียนให้เข้มแข็ง และมีมาตรฐานเป็นโรงเรียนคุณภาพที่ยั่งยืน 3) การเสริมสร้างศักยภาพให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาของโลก 4) การทำนุบำรุง เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงาม

แนวทางในการพัฒนาและการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 1 ในด้านการสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีวัตถุประสงค์พิเศษของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้การศึกษาในโรงเรียนเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายพุทธจักรคือคณะสงฆ์และฝ่ายอาณาจักรบ้านเมือง กล่าวคือ ฝ่ายพุทธจักรจะได้ศาสนทายาทที่ดี และฝ่ายอาณาจักรจะได้เยาวชน พลเมืองที่มีคุณภาพ ดังนั้น การผลิตและพัฒนาผู้เรียนที่จบการศึกษาที่มีคุณลักษณะของการเป็นศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรม (ภูมิธรรม) หมายถึง เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง รวมถึงเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ มีความสมบูรณ์พร้อมด้วยความรู้คู่ความประพฤติอย่างไม่วิปริตผิดหลักพระธรรมวินัย มีศัลยาจารวัตรนำศรัทธาเลื่อมใสศรัทธาต่อการสัมมาคารวะของบรรดาสาธุชน มีความกล้ากล้าอาหาญเผยแผ่พุทธธรรม บำเพ็ญสมณธรรมอยู่ในเพศบรรพชิตอย่างเด่นเป็นศรีสง่า นำพาสังคมไทย สามารถธำรงและสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรตลอดไป และถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ไม่สามารถดำรงตนอยู่ในสมณเพศได้จำเป็นต้องลาสิกขาสิกขาไปเป็นฆราวาสคหิชนพลเมืองของรัฐ ก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาต่างๆ ทั้งของรัฐและเอกชนได้ หรือประกอบสัมมาชีพส่วนตนสร้างสรรค์คุณประโยชน์ให้เจริญก้าวหน้าทั้งแก่ตนเองและสังคมประเทศชาติสืบต่อไปอีกทางหนึ่งด้วย

ด้านการพัฒนาระบบการบริหารโรงเรียนให้เข้มแข็ง และมีมาตรฐานเป็นโรงเรียนคุณภาพที่ยั่งยืน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะต้องผลักดันให้ระบบการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพ พร้อมทั้งมีระบบการจัดการศึกษาที่เป็นที่ยอมรับและเชื่อมั่นในคุณภาพมาตรฐานจากทุกภาคส่วนทั้งในและต่างประเทศ ระบบการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นระบบการศึกษาอีกทางเลือกหนึ่งซึ่งสังคมไทยยอมรับในคุณภาพมาตรฐานว่าสามารถผลิตผู้เรียนที่เป็นเด็ก เยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ด้วยมาตรฐานในการจัดการศึกษาที่มีความพร้อมทั้งด้านบุคลากร เทคโนโลยี และหลักสูตรที่มีมาตรฐาน รวมทั้งมีขีดความสามารถในการร่วมสร้างสรรค์องค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ทั้งนี้โรงเรียนอาจจัดโครงการเพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการโรงเรียนให้เข้มแข็ง และมีมาตรฐานเป็นโรงเรียนคุณภาพที่ยั่งยืน ดังนี้ 1) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษา 2) โครงการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ 3) โครงการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) โครงการยกระดับคุณภาพการจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ด้านการเสริมสร้างศักยภาพให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาของโลก โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะต้องมีการกำหนดผลสัมฤทธิ์ที่มุ่งยกระดับศักยภาพหรือขีดความสามารถของประเทศไทย ให้มีความเข้มแข็งในการเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หรือการศึกษาระดับพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้วิชาการพระพุทธศาสนาของโลก โดยมุ่งเน้นพัฒนาหลักสูตร ระบบการจัดการศึกษา และการสานสัมพันธ์ที่ดีกับนานาชาติอารยประเทศที่เหมาะสมและเป็นไปได้ รวมทั้งมุ่งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาระหว่างกันกับโรงเรียนพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติทั่วโลก อันจะส่งผลเป็นที่ยอมรับของสังคมทั้งในประเทศและระดับนานาชาติ โดยมีผู้เรียนและพุทธศาสนิกชนหลากหลายชนชาติเฝ้าพันธุ์ให้ความสนใจในการเข้ารับการศึกษาริเรียนรู้หลักพระพุทธศาสนาทั้งในระดับการศึกษาปกติและการอบรมในหลักสูตรระยะสั้นหรือระยะยาว พร้อมทั้งมุ่งดำเนินการสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษานานาชาติต้นแบบที่มีเครือข่ายในระดับสากลครอบคลุมทั่วโลก ทั้งนี้กลุ่มโรงเรียนอาจจัดโครงการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาของโลก ดังนี้ 1) โครงการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา นานาชาติinarong 2) โครงการส่งเสริมวิชาการพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ

ด้านการทำนุบำรุง เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงาม นั้นเป็นการตอกย้ำในบทบาทหน้าที่หลักสำคัญของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทุกแห่ง ต่อภาระการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญงอกงามไพบุลย์มั่นคงยั่งยืน และภารกิจการร่วมรับผิดชอบต่อการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมเข้มแข็งอุดมปัญญาพุทธธรรมที่มีการศึกษาปฏิบัติธรรมเป็นวิถีชีวิต และมีอัตลักษณ์การปฏิบัติตนตามแนวศีล 5 ผ่านกระบวนการในการสร้างและพัฒนาชุมชนพุทธ

ธรรมต้นแบบตามมาตรฐานชุมชนพุทธธรรม ตามแบบโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 พร้อมทั้งกำหนดแนวทางวางมาตรการเพื่อรักษาผู้จบการศึกษาให้ดำรงอยู่ในสมณเพศ รวมทั้งการกำหนดหลักสูตรการพัฒนาแนวคิดสติปัญญาประชาชนให้ได้รับการเสริมสร้างความรู้ ภูมิธรรมภูมิปัญญาเพื่อให้มีสัมมาทิฐิ ความคิดที่ดี ขอบกรอบเหตุผลอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ทั้งนี้กลุ่มโรงเรียนอาจจัดโครงการเพื่อการทำนุบำรุง เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงาม ดังนี้ 1) โครงการสร้างนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพ 2) โครงการสร้างชุมชนพุทธธรรมที่มีศีล มีสุข สามัคคี ประองตอง สمانฉันท์

ในประเด็นที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาควรรับผิดชอบดำเนินการคือด้านการบริหารจัดการโรงเรียนที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ซึ่งจะเป็นที่ยอมรับของสังคม เมื่อโรงเรียนบริหารจัดการที่เข้มแข็งแล้วและสามารถพัฒนาไปสู่โรงเรียนที่มีความเป็นเลิศแล้วจะสามารถพัฒนานักเรียนให้เป็นศาสนทายาทที่ดีได้ เมื่อโรงเรียนบริหารจัดการโรงเรียนได้คุณภาพที่ดีแล้ว จะสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นโรงเรียนต้นแบบด้านการบริหารจัดการ เป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลในทุกๆ ด้าน ก็เท่ากับว่าเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปในตัวด้วยสอดคล้องกับ งานวิจัยของ วิเศษ เสาะ (2554) พบได้วิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการศึกษาศาสนาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ที่มีการดำเนินการสูงสุด คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การประเมินผล การใช้เงินและผลการดำเนินงาน การบริหารบัญชี การจัดการทรัพยากรที่ได้้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม การดำเนินงานธุรการ การจัดระบบบริหารคุณภาพและสภาพของสถานศึกษา การดูแลอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม และโรงเรียนได้รับเงินอุดหนุนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติโดยได้แบ่งเป็นสามส่วน คือ งบประมาณในการบริหารจัดการศึกษา การจัดภัตตาหารและการจัดผ้าไตร ส่วนปัญหาในการจัดการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหาสูงสุด คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี นักเรียนมีความรู้พื้นฐานไม่เพียงพอ การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา การเปลี่ยนแปลงตำแหน่งหน้าที่บุคลากร รวมทั้งการกำกับ และการรักษาวินัยของบุคลากร การปกครองและพัฒนาผู้เรียน การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา

ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการศึกษาศาสนา อันได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้เรียนให้เป็น ศาสนทายาทที่มีคุณภาพเปี่ยมด้วยคุณธรรม จริยธรรม 2) ยุทธศาสตร์การจัดสรรและใช้ งบประมาณเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล และการบริหารงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะและจรรยาบรรณตามมาตรฐานและมีความมั่นคงใน วิชาชีพ 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาในการสร้างเครือข่ายกับสถานศึกษาอื่นๆ และชุมชน และ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า 1) ขอบเขตของยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการศึกษาศาสนา ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายและผลผลิตนั้น มีความเหมาะสมอย่างยิ่งและมีความเหมาะสมมาก ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากและมากที่สุด ซึ่งเป็นความเห็นที่มีความสอดคล้องกันสูงมาก 2)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นศาสนทายาทมีคุณภาพเปี่ยมด้วยคุณธรรม จริยธรรม ยุทธศาสตร์การจัดสรรและใช้งบประมาณเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล และการบริหารงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณากรให้มีสมรรถนะและจรรยาบรรณตามมาตรฐานและมีความมั่นคงในวิชาชีพ และยุทธศาสตร์การพัฒนาในการสร้างเครือข่ายกับสถานศึกษาอื่นๆ และชุมชน มีความเหมาะสมอย่างยิ่งและมีความเหมาะสมมาก มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากและมากที่สุด ซึ่งเป็นความคิดเห็นที่มีความสอดคล้องกันสูงมาก

ส่วนรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนพบว่า อันดับแรก หลักธรรมด้านหลักปาปนิกรรม 3 ในด้านจักขุมา (การมีวิสัยทัศน์ที่ดี) ด้านวิริโร (ด้านความชำนาญในงาน ความเป็นมืออาชีพ) และด้านนิสสัยสัมปันโน (การสร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจอันดี ตลอดจนการสร้างสรรคทางสังคม โดยอาศัยทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์) รองลงมาคือสังฆโสภณสูตร ด้านวิสารโท (เป็นผู้เฉลียวฉลาด เป็นผู้มองอาจในการเผชิญปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น) ด้านวินิตโต (เป็นผู้มีระเบียบวินัยดี มีความเรียบร้อยในกิจการงานที่ได้รับมอบหมาย) ด้านวิยัตโต (การเป็นผู้มีปัญญามีความรอบรู้และมีความฉลาดหลักแหลมในการปฏิบัติงาน) ด้านธัมมานุธัมมปฏิปันโน (ผู้ปฏิบัติธรรมรักษาความถูกต้องในสิ่งที่ถูกที่ควร) และด้านพหุสุโต (เป็นผู้มีความรู้ศึกษาความทรงจำ ผู้ที่ได้รับการศึกษามาก) อันดับที่สามคือคุณธรรมอนาลปนิทกะเศรษฐี การมีความซื่อสัตย์ สุจริต และขยันสติปัญญาเป็นเลิศ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และด้านความเสียสละ และภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตก ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การให้อิสระภาพในการทำงาน การกระตุ้นให้มีความคิดที่ดีในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การเป็นแบบอย่างสันติภาพและสิทธิมนุษยชนและต้องการให้ผู้ผู้นำ มีความยุติธรรมเสมอภาคในการปฏิบัติงาน ต้องมีความกล้าหาญในการเปลี่ยนแปลง โดยนำมาซึ่งจริยธรรม การเปลี่ยนแปลงอย่างมีนวัตกรรมเพื่อความเหนือกว่าภายใต้การยึดหยุ่นปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ของโรงเรียน อันนำมาซึ่งความอยู่รอด รวมทั้งนอกจากนี้ผู้นำต้องรู้จักใช้หลักพุทธธรรมในการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ตนเองด้วย (วันทนา เนาวัน 2557)

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น รัฐบาล มหาเถรสมาคม คณะสงฆ์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรปรับวิธีการวางแผนเกี่ยวกับการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาแต่ละระดับ และการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาโรงเรียน โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายร่วมกัน โดยเน้นการมีส่วนร่วมและการได้รับประโยชน์ของการสร้างศาสนทายาทเป็นหลัก

2) มหาเถรสมาคม หรือคณะสงฆ์ ควรส่งเสริมให้กลุ่มโรงเรียน (เขตการศึกษาพระปริยัติธรรม) และโรงเรียนในสังกัดจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงและประเมินผลงานของ

หน่วยงานตามแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ อันนำไปสู่การพิจารณาการสนับสนุนทรัพยากรจากหน่วยงานต้นสังกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ประธานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั้งระบบ ควรวางมาตรการในการประชาสัมพันธ์และสร้างบรรยากาศยุทธศาสตร์ผ่านสื่อภายในองค์กรหรือผ่านกิจกรรมต่างๆ เพื่อกระตุ้น ปลุกเร้า และขับเคลื่อนงานตามแผนยุทธศาสตร์อย่างต่อเนื่อง

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในแต่ละเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์ของแต่ละกลุ่มโรงเรียน

2) ควรวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การประกันคุณภาพภายนอกในระดับดีมาก เพื่อนำมาเป็นต้นแบบของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาคูณภาพต่อไป

3) ควรวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ประสบผลสำเร็จจากการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารการศึกษา

4) ควรวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ใช้ต้นทุนต่ำในการบริหารจัดการศึกษา แต่สร้างทรัพยากรบุคคลให้แก่สังคม”

บรรณานุกรม

กนกวรรณ โกมลธิพงษ์. (25507). “การบริหารกิจการของคณะสงฆ์เงินนิกายในประเทศไทย, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กลุ่มการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (25587). *แผนยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ.2558-พ.ศ.2562*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,

จุฬาภรณ์ มาเสถียรวงศ์. (2549). *นโยบายและยุทธศาสตร์ทางการศึกษาแบบมุ่งอนาคตเพื่อเด็กและเยาวชนไทย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

ทรงพล เจริญคำ. (2552). “รูปแบบ ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร”. *ปริญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.*

- ธนิก คุณเมธีกุล. (2552). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพการบริหารการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชน. *ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระพร อายุวัฒน์. (2552). “แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก”. *ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นงลักษณ์ เรือนทอง. (2550). “รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ”. *ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประวีณา ชะลุย. (2549). การนำเสนอยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อพัฒนากระบวนการชุมชนในการป้องกันการทุจริต. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาพัฒนศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พนิดา คล้อยสวัสดิ์. (2551). “ปัจจัยและแนวปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูใบฎีกาบุญชู ชูติปญโญ (บุญยงค์). (2554). “รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
- พระมหาปัญญา ปญญาสิริ. (2557). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทิน สุทิน. (2556). “การบริหารจัดการเครือข่ายเชิงพุทธ ของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 1”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอำนาจ ปวพัฒน์. (2556). “การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

452

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (ฉบับพิเศษ) เมษายน-มิถุนายน 2560